ABD Pazarına Gümrük Vergisiz Girebileceğinizi Biliyor Musunuz?

→ HAZIRLAYAN: Düden YEĞENOĞLU
TOBB & DEİK Washington Temsilcisi

2007 yıllık verileri itibariyle ABD'nin GSP kapsamında Türkiye'den yaptığı ithalatta başlıca kalemler altın mücevherat, rafine edilmiş bakır tel, doğal taşlar, zeytinyağı, ateşli silahlar, meyve suyu olduğunu belirten Avukat Şule Oktenay Akyüz, Türkiye, gümrük vergisi olmadığı halde yaklaşık 3.500 ürünü ABD'ye ihraç etmediğinin altını çizerek, GSP kapsamındaki ürünler konusunda daha çok bilgilendirme yapıldığı takdirde, başka ürünlerde de ABD'ye ihracat yapmanın mümkün olacağını söyledi.

Genelleştirilmiş Preferanslar Sistemi (GSP) Gelişmiş Ülkelerin, Gelişme Yolundaki Ülkelere (GYÜ) sağlayacakları tek taraflı tavizlerle bu ülkelerin dünya ticaretinden aldıkları payın artırılmasını hedefleyen Genelleştirilmiş Preferanslar Sistemi, GATT/DTÖ'nün kuralları çerçevesinde (enabling clause) kapsamında uygulanmaktadır. İlk olarak 1971 yılında AB tarafından başlatılan GSP uygulamasının temel amacı; gelişmekte olan ülkelerin dünya ticaret sistemine entegrasyonunun sağlanması ve bu ülkelerin pazara giriş koşullarının geliştirilmesi, ihracat gelirlerinin arttırılması ve ekonomik büyümelerinin hızlandırılmasıdır.

Ekonomik Forum Dergisi için TOBB & DEİK Washington Temsilcisi Düden Yeğenoğlu, New York Barosu üyesi olup Washington'da Arent Fox hukuk firmasında uluslararası ticaret hukuku uzmanlığı yapan Avukat Şule Oktenay Akyüz'e GSP konusunda soru işaretlerini kaldıracak ve Türk özel sektörünün GSP'den doğru bir şeklide yararlanmasını sağlayacak sorular yöneltti:

● Genelleştirilmiş Tercih Sistemi yani "Generalized System of Preferences/GSP" nedir?

GSP ABD'de 1974 yılında Amerikan Ticaret Kanunu ile hayata geçmiştir. Bu programın amacı gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde ekonomik gelişmeyi sağlamaya yardımcı olmaktır. GSP sayesinde, Türkiye'nin de dâhil olduğu 131 ülkede üretilen 4.650 farklı kalem ürün, ABD pazarına gümrük vergilerinden muaf olarak giriş yapabilmektedir. Vergi avantajı her üründe farklı oranda olup, bazı ürünler için yüzde 15'lere varabilmektedir.

● Bu program sayesinde Türk ihracatçılarımız ABD pazarına girerken birçok kalem ürün için vergi ödemek zorunda değiller diyorsunuz. Bu bizim için gerçekten çok avantajlı bir konum. Peki, bu program kapsamında, Türkiye'nin ABD'ye ihracatı nedir?

Evet, aynen öyle. 2007 yılı itibariyle ABD, GSP kapsamında, toplam 30,8 milyar dolar değerinde ithalat gerçekleştirmiştir. Aslında, ABD'nin bütün ithalatına bakıldığında, GSP ithalatının toplam ithalatın sadece yüzde 2,5'i teşkil ettiğini görebiliriz. Bu rakam ABD için ne kadar az olsa da, ülkemizin bu program kapsamında ABD'ye ihracatı 2007 yılında 1,13 milyar dolar olup, bu rakam toplam 4,6 milyar dolarlık ihracatımızın yaklaşık yüzde 24'ünü teşkil etmiştir. Vergi avantajı her üründe farklı oranda olup, bazı ürünler için yüzde 15'lere varabilmektedir.

● Bu avantajlı konumdan faydalanmak için ihracatçılarımız ne yapmalılar? Nelere dikkat etmeliler?

ABD'ye gerçekleştirecekleri ihracatta GSP'den faydalanmak için ihracatçılarımızın şu noktalara dikkat etmeleri gerekir:

- ABD Gümrük Tarife Cetvelindeki ürün kalemiyle ilgili satırda "A" ya da "A*" ibaresinin yer alması gerekmektedir.
- Ürünün Türkiye'de üretilmiş veya yetiştirilmiş olması ya da üründe yerli katkı payının yüzde 35'ten yüksek olması gerekmektedir.
- Ürünün Türkiye'den doğrudan ithal edilmesi ya da üçüncü bir ülkeden geçmek kaydıyla ABD'ye gelecekse mühürlü bir konteynır içinde ABD'ye ulaşması gerekmektedir.
- İthalatçı tarafından doldurulacak olan Gümrük Beyannamesinde (7501 No'lu giriş formu), ürünün GSP'den faydalandığını göstermek için "A" harfinin girilmesi şarttır.

Bu bahsi geçen dört önemli şarttan herhangi biri yerine getirilmemiş ise, ithal edilen ürünler ABD vergilerinden muaf olmayacaklardır!

● Anlaşılan ihracatçılarımız otomatik olarak GSP'den faydalanamıyorlar. Geçtiğimiz yıllarda, bahsettiğiniz dört şarttan birinin yerine getirilmemesi sonucunda, ihracatçımız boşu boşuna ne kadar ithalat vergisi ödemiştir Amerika'da?

Evet, kesinlikle otomatik olmuyor. Dediğim gibi, formlarda mutlaka A harfinin girilmesi lazım. Bunun affi yok. ABD Ticaret Temsilciliği verilerine göre, Türkiye'den ürün ihraç eden ithalatçılar, maalesef giriş formuna A harfi konmadığı için sadece 2006 yılında 6,2

milyon dolar gümrük vergisi ödemişler. GSP'den otomatik yararlanamıyoruz. Gümrük beyannamesinde mutlaka ürünün program kapsamında olduğunu belirtmek için "A" harfi girilmelidir.

● ABD'de GSP ile ilgili bizi de ilgilendirebilecek son gelişmelerden bahsedebilir misiniz?

1974 yılında ABD Ticaret Kanunu ile on yıl için geçerli olmak üzere hayata geçirilen GSP, süresi dolduktan sonra periyodik olarak Amerikan Kongresi tarafından uzatılmıştır. GSP son kez Aralık 2006'da uzatılmıştı. Ancak 2006 yılı Türkiye için zor bir yıldı, çünkü Türkiye'nin GSP desteğine ihtiyacı olmayacak kadar gelişmiş ve uluslararası rekabet gücüne sahip bir ülke konumunda olduğu gerekçesiyle GSP listesinden çıkarılması, yani GSP tabiriyle, "mezun" edilmesi isteniyordu. Ancak, Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ticaret Ataşeliklerimiz ve İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri'nin çabaları sonucunda bu durum engellenmişti. Bu yıl Aralık ayında önce, GSP'nin tekrardan ABD Kongre'si tarafından uzatılması gerekiyor. Türkiye'nin GSP konusunda lobi faaliyetlerine hız vermesi, Washington'daki GSP kuruluşları ile birlikte harekete geçip uzatmanın sağlanması için derhal harekete geçmesi çok önemli olacaktır.

● Türkiye'nin altın mücevherat kategorilerinden birinde 2008 yılı itibariyle vergisiz giriş imkânını yitirdiğini biliyoruz. Konu hakkında bize biraz bilgi verebilir misiniz?

Maalesef, altı adet altın mücevherat kategorisinden biri olan HTSUS 7113.19.50, Türkiye 2008 yılında rekabet ihtiyacı limitinden muafiyet (competitive need limit waiver) hakkını yitirdi. Bu kayıp, bize, yasanın (1974 tarihli Ticaret Kanunu) lafzının kesin bir şekilde, hiç bir takdir hakkı olmadan kullanıldığını gösterdi. Limiti az sayılacak bir farkla aştık. Üstelik Türkiye'nin bu kategorideki ihracatı toplam ABD ithalatının sadece yüzde 3,7'sini oluşturuyordu. İkinci bir altın mücevherat kategorisinde daha muafiyetimiz bulunuyor. Bu kategorinin çok dikkatli takibi gerekmektedir. ABD Mücevherat Üreticileri Birliği (Manufacturing Jewelers & Suppliers of America) altın mücevheratta rekabet ihtiyacı limitinden muaf olduğumuz HTSUS 7113.19.29 kategorisinde muafiyetin kaldırılması için başvurduğundan, bu kategoride ihracatçımızın çok dikkatli davranması önemli olacaktır. Bu kadar kötü haberden sonra bir de iyi bir haber vereyim, bakır tel kategorilerinden biri için Türkiye, zorlu bir süreç sonrasında, muafiyet hakkını aldı.

● Rekabet ihtiyacı limitinden bahsettiniz. Rekabet ihtiyacı limitinden muafiyet nedir?

1974 tarihli Amerikan Ticaret Kanunu GSP'ye iki sınır getirmiştir; dolar limiti ve oran limiti. Biz, bu iki limiti "rekabet ihtiyacı limiti" olarak ifade ediyoruz. Bir GSP ülkesinin belli bir üründe bir takvim yılı içinde yaptığı ABD ihracatı, yasanın belirlediği dolar limitini geçerse (2008 yılında 135 milyon dolar) veya belli bir üründe, belli bir takvim yılı içinde, toplam ABD ithalatının yüzde ellisinden fazlasını tek bir GSP ülkesi yapmışsa, rekabet ihtiyacı limitini aşmış sayılır. Bu durumda, bahsi geçen ürün (rekabet ihtiyacı limitinden muaf değilse) GSP ürünleri listesinden çıkarılır ve gümrük vergisine tabi olur.

● Herhangi bir ürün kategorisinde Türkiye muafiyetini yukarıda belirtilen nedenlerden birinden dolayı kaybettiğini varsayarsak, muafiyetin geri verilmesi için herhangi bir işlem yapılabilir mi?

Limiti aşan bir ürün için ABD Ticaret Temsilciliği nezdinde muafiyet talebi ile başvuru yapılabilir ve ABD Başkanı'nın kararıyla, ürünün GSP listesinde kalmasına karar verilebilir. Tabii bu da kolay bir işlem değil. Az önce belirttiğim gibi, bu yıl bakır tel kategorilerinden biri için Türkiye bu muafiyeti almıştır. Ancak, bu muafiyet kararı beş yıl için geçerli olup beşinci yılın sonunda, yine anılan yasanın belirlediği ikinci limit aşılacak olursa, bu sefer, ürün rekabet ihtiyacı limitinden muafiyetini yitirir. Örneğin, daha önce de belirttiğim Türk altın mücevherat kategorilerinden biri, 2008 yılında bu ikinci limiti de aşmış ve tamamen GSP kapsamı dışında bırakılmıştır. İkinci limit de dolar ve oran limiti diye ikiye ayrılmakta olup, dolar limiti 2007 yılı için 195 milyon dolar, oran limiti yüzde 75'tir.

● Türk özel sektörü GSP'den ne kadar faydalanıyor?

Türkiye GSP'den faydalanan 131 ülke arasında bu programdan en çok faydalanabilecek ülkelerden biri konumundadır. T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), ve Türk Amerikan Ticaret ve Sanayi Odası (TACCI) ihracatçılarımızı bilgilendirmek amaçlı seminerler düzenlemektedirler. Elbette tüm bu çabalar etkili oluyor, ancak pek çok üründe ABD'ye yapılan ihracatın daha da arttırılması gerektiği söylenebilir. Bunun dışında, ülkemiz GSP kapsamında yer alan 4,650 ürünün sadece 1/5'ini ABD'ye ihraç etmektedir. Başka bir deyişle, Türkiye gümrük vergisi olmadığı halde yaklaşık 3.500 ürünü ABD'ye ihraç etmemektedir. 2007 yıllık verileri itibariyle ABD'nin GSP kapsamında Türkiye'den yaptığı ithalatta başlıca kalemler altın mücevherat, rafine edilmiş bakır tel, doğal taşlar, zeytinyağı, ateşli silahlar, meyve suyu olmuştur. GSP kapsamındaki diğer ürünler konusunda daha çok bilgilendirme yapıldığı takdirde, başka ürünlerde de ABD'ye ihracat

Avukat Şule Oktenay Akyüz.

yapmamız mümkün olacaktır.

● Türk özel sektörünün GSP'den daha çok faydalanması için ne yapılabilir?

GSP'den daha çok yararlanmak için, Türkiye'de İhracatçı Birliklerine, ticaret ve sanayi odalarına ve ABD'deki Türk-Amerikan ticaret örgütlerine görev düşmektedir. Öncelikle, Türk özel sektörünü bilgilendirme çalışmalarını, ABD ile ilgili büyük konferanslarda panel şeklinde düzenleyerek, sektörel bazda seminerler, yuvarlak masa toplantıları yaparak hem Türkiye'de hem ABD'de arttırmak gerekmektedir. Bu çalışmalar sadece ihracatçılarımızı değil, Dış Ticaret Müsteşarlığı, farklı birlik ve odaların birbirlerini bilgilendirme ve beraberce strateji geliştirmeleri için de önemli olacaktır.

GSP kapsamında olup da, ABD dışında başka ülkelere ihraç edilen ürünler belirlenmeli ve bu ürünler üzerinde sektörel bazda bilgilendirme çalışmalarına öncelik verilmelidir. Birliklerin önderliğinde pazar araştırmaları yapılmalı ve ABD'deki ticaret örgütleri ve ticaret ataşeliklerimiz ile bu çalışmalar paylaşılarak daha çok sayıda ihracatçı şirkete ulaşması sağlanmalıdır.

GSP kapsamında tekstil ve el sanatları ürünlerinin (GSP-eligible textile, apparel, and handcrafted textile, apparel, and handcrafted products) üreticilerine ulaşmak için bölgesel ihracatçı birliklerine ve odalara büyük görev düşmektedir. Örneğin, yüzde 70 oranında ipek içeren dokumalar, saç bandı, bazı heykeller, sanat eserleri, halı, kilim, çerçeveler, çerçeveli ve çerçevesiz aynalar, ahşap biblolar, dekore edilmiş kutular ve diğer ahşap süs eşyaları, bazı müzik aletleri, şal, bayan giyim, mendil, duvar halısı ve reklâm afişleri, ulusal bayraklar, kauçuktan dış tabanlar, saç filesi, şapka, şemsiyeler, geleneksel oyunlar, bambu sepet ve çantalar; hintkamışı, palmiye yaprağı ve bitkisel maddelerden üretilen el yapımı ürünler, reklâm afişleri vb. GSP kapsamındadır. Bazı kalemlerde vergi avantajı yüzde 15'i bulmaktadır. Bu da göstermektedir ki GSP çok daha etkili kullanılabilir. Ayrıca, Türk Hükümeti tarafından "el dokuması ve folklorik eser" olarak sertifikalandırıldığı takdirde, el dokuması, folklorik duvar asmaları, yastık kılıfları, el dokuması ile tekstil yer kaplamaları ABD'ye gümrüksüz ihraç edilebilir.

Hali hazırda GSP'den yararlanmakta olan ürünlerden, rekabet ihtiyacı limitine ulaşma olasılığı olanları için özel takip çalışmaları yapılmalı; sektöre yapılacak erken uyarının önemi çok büyük olduğundan, gerektiğinde o ürünü büyük miktarda ihraç eden şirketlerin birbiri ile iletişim içinde olarak, bahse konu ürünlerin ABD'ye ihracatında bir izleme mekanizmasının kurulması lazımdır. Örneğin, 2008 yılında bazı mermer, ateşli silah, meyve suyu, bakır tel, zeytinyağı ve zeytin ürünlerinde oran limitini geçmemiz söz konusu olabilir. Bu kalemler GSP kapsamında en çok ihraç ettiğimiz ürünlerdendir. Programa, hali hazırda GSP kapsamında olmayan yeni ürünler eklemek için başvuru yapılabilir. Bu hizmeti ve muafiyet alınması gibi hizmetleri ABD'de uluslararası ticaret hukuku üzerine yoğunlaşmış avukatlık firmaları vermektedir. Bilgilendirme çalışmaları bu ürünlerin tespitine yardımcı olacaktır.

● TOBB üyeleri odalar ve şirketler nasıl bir rol oynayabilir?

TOBB'un 55 adet sektör meclisi bulunuyor. Bunlardan GSP kapsamında büyük ihracat yapan şirketlerin yer aldığı sektör meclisleri, ilgili sektör bazında GSP araştırma çalışmaları yaptırabilir; daha sonra çalışma sonuçlarını değerlendirerek ihracatçı firmaların birlikte hareket etmelerine öncülük edebilir. Böyle bir çalışmanın GSP'nin etkin kullanılmasına en büyük katkıyı getireceği kanaatindeyim.

● Türkiye dünyanın en büyük 15. ekonomisi ve AB'nin de en büyük altıncı ekonomisi konumunda. Amerika da dünya'nın en büyük ve en önemli pazarı. Sizce neden bu pazarda kendimizi yeteri kadar gösteremiyoruz?

Sanırım en önemli sebeplerin başında coğrafi açıdan uzak oluşu, Amerikan sisteminin ve standartlarının Türk ihracatçıları tarafından çok iyi bilinmemesi ve bunun getirdiği korku ve dolayısıyla geleneksel ihraç pazarımız olan Avrupa ülkelerini tercih etmemiz. 2003 yılından beri Türk lirasının dolar karşısında değer kazanması ve ABD ile Türkiye arasında tercihli düzenleme (GSP dışında) veya serbest ticaret anlaşmasının olmaması da önemli sebepler arasında yer alıyor.

GSP Programı'nın Uzatılması Konusunda Son Gelişmeler

GSP Programını 2009 Aralık sonuna dek uzatacak yasa taslağı hem ABD Temsilciler Meclisi hem de Senato'dan geçti. Bilindiği gibi, GSP Programı 31 Aralık 2008'de sona erecek. GSP Programı'nın uzatılması konusunda diğer gelişmeler şöyle özetlenebilir:

● Türkiye Polietilen'in GSP listesine alınması için ABD Ticaret Temsilciliğine başvuruda bulundu.

● Uluslararası Ticaret Komisyonu (International Trade Commission) GSP Programında yapılması olası değişiklikler ve Programa bazı yeni ürünlerin dahil edilmesi veya çıkarılması ile ilgili soruşturma başlattı. Konu ile ilgili başvuru süre bitimi 15 Ekim olup, 30 Ekim günü duruşma (public hearing) yapılacaktır. Bu soruşturma sonuçları 19 Aralık 2008'de belli olacak.